

MARIN GABROVŠEK – OB JUBILEJU

Osebnosti, ki pustijo trajen pečat v družbi kot celoti ali v enem od njenih segmentov, se pojavijo, ko so razmere kritične in zrele za velike spremembe. Marin Gabrovšek spada med take osebnosti. Bil je med prvimi, ki so spoznali, da metalurgija v Sloveniji ne bo preživela, če se ne bo hitro spremenila iz pretežno mojstrske dejavnosti v tehnično stroko in znanstveno vedo. Značilnost mojstrstva je, da so dela na osnovi receptov, ki so plod dolgoletne prakse, stroka in veda pa postane tedaj, ko se začno v razumevanje in obvladovanje procesa proizvodnje kovin in zlitin vključevati tudi termodinamične in kinetične zakonitosti reakcij, ki se dogajajo v staljeni in v trdni kovini in zaradi katerih gradivo dobi neke, vnaprej predvidene lastnosti. K tej spremembi je prispeval veliko, ker je z eno nogo stal trdno v industriji kot vodja raziskovalno-razvojnega oddelka v velikem industrijskem podjetju, z drugo pa trdno v akademski sferi: učil je na univerzi ter aktivno sodeloval in materialno podpiral raziskovalne in razvojne projekte na univerzah in inštitutih. Kjerkoli je delal, je pustil pečat človeka, ki spoštuje vse, ki pri delu dosežejo nekaj koristnega, in nikdar ni štedil besed, ko je bilo komu treba povedati, da se da nekaj narediti tudi boljše, kot je bilo narejeno.

V rekordnem času je diplomiral za inženirja metalurgije na Univerzi v Ljubljani leta 1952 in se zaposlil v tedanji Železarni Jesenice. Hitro se je z delom in prodornostjo uveljavil; po njegovi zaslugi je v železarni postopoma nastal raziskovalni oddelek, v katerem so razvili številne nove proizvode in vpeljali nove tehnološke poti. Danes ni prav mnogo tistega v proizvodnem programu dediča Železarne Jesenice, podjetja Acroni, d.o.o., kar ni bilo že razvito v času, ko je Marin Gabrovšek v upravi podjetja odgovarjal za razvoj in neposredno vodil raziskovalni oddelek. Veliko število let je vodil tudi Odbor za raziskave v okviru Združenega podjetja Slovenske železarne in tedaj se je svoj vpliv razširil tudi na področje neželezne metalurgije in livarstva. Enaki principi so ga vodili, ko je delal kot član različnih delovnih teles v Jugoslaviji in bil zato povsod spoštovan in upoštevan kot človek z znanjem, na katerega besedo se je bilo mogoče zanesti.

Po kratkem stažu na Institutu de Recherches de la Sidérurgie v Franciji je na Univerzi v Ljubljani doktoriral. V disertaciji je posredno dokazal nekaj, kar je bilo mogoče razložiti šele več kot desetletje kasneje, ko so bile razvite nove metode za natančne analize kemične sestave površine kristalnih zrn v jeklih. M. Gabrovšek je avtor in soavtor številnih strokovnih del internega

značaja ter avtor in soavtor strokovnih in znanstvenih del, ki so bila objavljena v tedanji Jugoslaviji in v številnih tujih državah. Značilno zanj je bilo, da ga ni bilo lahko prepričati, da se vključi in celo podpre neki razvojni ali raziskovalni projekt, ko pa se je odločil, je postal gonilna sila njegove realizacije. Za svoje delo je dobil velika priznanja, med njimi Pantzovo nagrado matičnega podjetja in Krajgherjevo nagrado GZ Slovenije, oboje za uspehe pri razvoju proizvodov in tehnologije.

Marin Gabrovšek spada med tiste posameznike, katerih slika bi morala viseti na častnem mestu v podjetju, kjer je opravil toliko dela, ki je bilo tako dobro, da je podjetje preživelo tranzicijsko krizo in je danes poslovno uspešno. Zato je bil in je še lahko zgled mlajšim generacijam, kaj se lahko doseže, če je trdna volja in se smotrno uporabi ustvarjalnost ljudi v podjetju in zunaj njega, ki imajo ideje in so pripravljeni delati. Da bi uveljavil podjetje in metalurgijo, se je vključeval v različne gremije, tudi take, ki so odločali o tem, katere projekte je smiselno podpreti iz javnih sredstev in se ni obotavljal pri tem uporabiti argument, da je za projektom stvarni interes nekega delujočega industrijskega podjetja. Dosledno je zagovarjal prepričanje, da je v vseh segmentih dejavnosti potrebno več znanja, posebno pa je potrebno več tistega znanja, ki ga je mogoče uporabiti v slovenskem industrijskem okolju. Danes, ko so razmere take, da po pravilniku Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS dobi raziskovalec za objavljeno delo v prvovrstni tuji reviji oceno od 80 do 100 točk, za podeljen evropski patent oceno 10 točk in za uresničeno inovacijo oceno 2 točki, še posebej potrebujemo take ljudi, kot je bil M. Gabrovšek. Mogoče bi politika, ki deli javni denar za raziskave in razvoj, upoštevala tako osebnost, če bi dovolj glasno povedali, da je treba denar najpreje zaslužiti in ga šele nato deliti in tako razmišljati tudi pri odločitvah o javni podpori raziskovalnim projektom. Marin Gabrovšek je intuitivno vedel, da raziskovalci ne prispevajo k rasti blaginje ljudi, če ne ustvarjajo tudi ali predvsem znanja, ki ga nek prostor potrebuje za rast, kajti prepoznavnost države in naroda širijo materialni in nematerialni proizvodi bolj kot znanost, ki ne čuti potrebe, da bi morala ustvarjati tudi za ljudi.

Z Marinom Gabrovškom sem imel mnogo službenih stikov in postopoma se je med nama razvila posebna oblika prijateljstva, ki je imela podlago v zelo podobnem pogledu na dogajanja v prostoru in družbi. Pri njem sta mi bila posebno všeč neposrednost in ostrina razgovora o nekem strokovnem ali znanstvenem problemu, za

katerega sva oba iskala odgovor. Imponirala mi je samozavest, s katero se je pogovarjal s predstavniki strok in ved, ki so bile bolj prestižne v javnosti, včasih samo zato, ker jim je nasedel vrh politike. V razgovorih in razpravah je znal postavljati vprašanja, na katera z leporečjem ni bilo mogoče odgovoriti. Sam ni leporečja uporabljal nikdar, nasprotno, bil je tako kratek in neposreden, da bi bil lahko kdo, ki ga ni poznal, osebno prizadet. Če bo kdo kdaj pisal o zgodovini raziskovanja v Sloveniji, ne bo mogel mimo pregleda dosežkov raziskovalnega dela v preteklem letu ali dveh z oceno industrijske vrednosti doseženega, ki ga je pripravil za vsakoletno konferenco metalurgov v Portorožu. To je zagotavljalo, da so se sredstva javnih skladov za raziskovanje in razvoj uporabila smotrno, kolikor so razmere omogočale, za rast znanja, ki se je uporabilo v prostoru, kjer je bilo ustvarjeno, bolj ambicioznim posameznikom pa omogočalo, da se njihovo ime pojavlja tudi v uglednih tujih znanstvenih revijah. Bil je med pobudniki usstanovitve revije *Železarski zbornik*, s katero se je metalurgija uveljavila kot enakovredna stroka in veda v slovenskem in jugoslovanskem prostoru. Še danes kot član izdajateljskega sveta revije vnukinje *Materials in tehnologije* bedi nad tem, da kljub zelo spremenjenim razmeram revija ne zanemari preveč svojega temeljnega

poslanstva, ki je širjenje in poglobljanje znanja o kovinah in zlitinah in o njihovi smotrni uporabi.

Poznam mnogo ljudi, ki so imeli delovne ali službene stike s slavljencem, vendar nikogar, ki bi nanj ohranil slab spomin, četudi razgovori z njim o službenih zadevah pogosto niso potekali v najbolj prijaznem tonu. Kot ni štedil sebe, ni štedil tudi drugih, če niso naredili vsega, kar so načrtovali.

Marin, v imenu številnih iz moje generacije in mlajših Ti zagotavljam, da si z osebnim zgledom, dosežki dela in odgovornostjo zanj v slovenski metalurgiji v Sloveniji in še posebej v podjetju, v katerega razvoj si vložil življenjsko delo, zapustil trajne sledove. V imenu vseh, ki smo te poznali osebno, in mlajših, ki so o Tebi in Tvojem delu samo slišali, Ti želim, da bi ostal pri dobrem zdravju in nas še kdaj s trezno besedo opomnil, da se kaj da narediti tudi bolje, kot smo naredili, in da ni resničnega napredka brez znanja in trdega ustvarjalnega dela.

V imenu vseh, ki smo se trudili in se še trudimo, da bi slovenski metalurgiji kot stroki in vedi ohranili ugled, pri nastanku katerega je Tvoje delo imelo tako pomembno vlogo.

Franc Vodopivec